

KARISTUSÕIGUSE UUED ARENGUD ERASEKTORI KORRUPTSIOONI KRIMINALISEERIMISE VALDKONNAS

BALTIC LEGAL
SOLUTIONS

SEADUSANDLIK REGULATSIOON

- Kehtiv KarS § 288 lg 2 ja KarS §-d 293- 298
- KarS eelnõu 21. peatükk (majandusalased süüteod) 9. jagu
- Koosseisude sisustamisel on lähtunud EL Nõukogu 22. juuli 2003 raamotsuse 2003/568/JSK korrupsioonivastase võitluse kohta erasektoris artiklist 2
- Euroopa Nõukogu korrupsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsiooni artiklitest 7 ja 8;
- GRECO III hindamisvooru II ja III soovitustest (vahekohtuniku osas),
Nimetatud raamotsus kui ka konventsioon kohustavad kriminaliseerima erasektori altkäemaksu, kui see toimub majandustegevuse suhtes (tulundus- ja mittetulundusüksustes, kes ei pea tingimata olema eraõiguslikud juriidilised isikud

ERASEKTORI KORRUPTSIOONISÜÜTEOD KARS EELNÕUS I

- **§ 4023. Altkäemaksu võtmine erasektoris**

- (1) Eraõigusliku isiku huvides majandustegevuses tegutsemiseks pädeva isiku, samuti vahekohtuniku poolt talle või kolmandale isikule vara või muu soodustuse nõudmise, selle lubamisega nõustumise või vastuvõtmise eest vastutasuna tema pädevuse kuritarvitamise eest –karistatakse rahalise karistusega või kuni viieaastase vangistusega.
- (2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, –karistatakse rahalise karistusega.

- (•) **§ 4024. Altkäemaksu andmine erasektoris**

- (1) Altkäemaksu lubamise või andmise eest erasektoris – karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.
- (2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, –karistatakse rahalise karistusega.

ERASEKTORI KORRUPTSIOONISÜÜTEOD KARS EELNÕUS II

- Uute koosseisude juures ei ole erinevalt §-des 294 ja 298 ette nähtud **alkäemaksukuritegudest, kvalifitseerivat koosseisu**. Nähes erasektoris altkäemaksu nõudmise ja võtmise eest ette kuni viieaastase vangistuse, jätab see kohtule piisavalt otsustamisruumi karistuse mõistmisel, hindamaks süü suurust ja teo raskust.
- Erasektori **alkäemaksu vahenduse** kriminaliseerimise kohustus ja vajadus puudub.

ALTKÄEMAKS VS PISTIS

- Seadusega lubatud tegu vs seadusega mittelubatud tegu on juriidiline konstruktsioon, mille eristamine praktikas on probleemne ja koosseisu täitmise seisukohalt mittevajalik;
- Kohtupraktikas tekkinud piiritlemisprobleeme eelkõige juhtudel, kus ametiisikule on teo toimepanemise või toime panemata jätmise otsustamisel õigusaktidega jäetud diskretsiooniruum, nt väärteomenetluse kohtuvälise menetleja pädevus rakendada väärteo menetlemisel hoiatamis-, kiir- või üldmenetlust (nt RK 3-1-1-118-06 p 16 koos eriarvamustega)
- Pistise ja altkäemaksu eristamine paisutab tõendamiseseme mahtu ja lahendatavate õigusküsimuste ringi. Pealegi võib ka formaalselt seaduslik tegu tuua kaasa olulisemalt raskemaid tagajärgi kui iseenesest ebaseaduslik tegu;
- Altkäemaksu ebaõigussisu on suurem pistisest ning nimetatud tegude piiritlemine juriidiliselt ei ole raske.

KOOSSEISUDE MÄÄRATLEMINE I

- Kehtiva KarS § 288 lõikega 2 on seni määratletud, milliseid erasektoris tegutsevaid isikuid peetakse ametiisikuks §-des 293–298 nimetatud kuritegudes (pistis, altkäemaks). Altkäemaksu andmine, võtmine ja vahendamine erasektoris viiakse eelnõuga ametialaste süütegude peatükist välja. Erasektoris tegutsev isik, kellele altkäemaksu andmine või kelle poolt altkäemaksu võtmine on karistatav, määratletakse loodavates koosseisudes. Seoses sellega kaob vajadus erasektori ametiisiku defineerimiseks §-s 288 ja paragrahvi lõige 2 tunnistatakse kehtetuks.
- Kõnesolevad erasektori altkäemaksu käsitlevad koosseisud määratlevad kuriteona ükskõik kellena erasektori üksust juhtivale või selle heaks töötavale isikule selle isiku või kolmanda isiku jaoks otse või vahendaja kaudu igasuguse põhjendamatu eelise lubamise, pakkumise või andmise, et see isik oma kohustust rikkudes teeks või jätaks tegemata ükskõik millise teo (passiivne korrupsioon).

KOOSSEISUDE MÄÄRATLEMINE II

- Samuti otse või vahendaja kaudu igasuguse põhjendamatu eelise nõudmine või vastuvõtmine iseendale või kolmandale isikule või sellise eelise lubaduse vastuvõtmine, juhtides ükskõik kellena erasektori üksust või selle heaks töötades, et oma kohustust rikkudes teha või tegemata jätta ükskõik milline tegu (aktiivne korrupsioon).

KOOSSEISUTUNNUSED I

- **Objektiivsed tunnused** seisnevad:
 - a) altkäemaksu lubamisega nõustumises või;
 - b) altkäemaksu vastuvõtmises.
- Objektiivse külje realiseerituse aspektist pole oluline, kas isik ka objektiivselt pani toime altkäemaksuandja huvides õiguspärase teo või jättis selle toime panemata. Kui isik võttis kuritarvitas ka tegelikkuses oma pädevust, siis on tegemist objektiivse koosseisu realiseerimise seisukohalt sõltumatu tagajärjega.
- **Lubamisega nõustumine** või **selle vastuvõtmine** tähendab pädeva isiku nõusolekut, et talle antakse tulevikus üle vara või muu soodustus, või ametiisiku poolt vara või muu soodustuse vahetult enda valdusesse või käsutusse saamist. Kummalgi juhul ei ole oluline, kas vara või muu soodustus lubatakse anda või antakse pistise andja poolt otse isikule või mõnele teisele isikuga seotud kolmandale isikule (nt perekonnaliikmele või sugulasele). Samuti ei oma tähtsust, kas isik teeb teo altkäemaksuandja enda või mõne teise isiku huvides. Altkäemaksu lubamisega nõustumine ei pea olema verbaalne (nt suuline kokkulepe), vaid võib väljenduda ka konkludentsetes tegudes. Igal juhul on oluline, et selline nõustumine avalduks mingil objektiivsel viisil. Ajalisest aspektist ei ole vaadeldava süüteokoosseisu seisukohalt oluline, kas altkäemaksu lubamisega nõustumine või selle vastuvõtmine leidis aset enne või pärast isiku poolt altkäemaksu andja huvides teo toimepanemist või toime panemata jätmist (RKKK 3-1-1-79-96).

KOOSSEISUTUNNUSED II

- **Altkäemaksu esemena ehk Varana** tuleb käsitleda nii asju (kehalised esemed, raha jms) kui ka varalisi õigusi (nt lennukipileti, turismireisi jms saamine). Raha puhul pole koosseisu realiseerituse seisukohalt oluline summa konkretiseeritus (RKKK 3-1-1-110-04). *Muu soodustusena* on aga vaadeldavad kõik sellised nähtused, mis ei mahu vara mõistesse, kuid on siiski rahaliselt hinnatavad (nt tavapärasest madalamate hindade rakendamine). Vara või muu soodustuse rahaline väärtus või kogus ei ole oluline. Tähtsust ei oma ka asjaolu, kas altkäemaksuna antav vara või muu soodustus kuulub selle andjale või mitte, samuti see, kas altkäemaksu ese on saadud õiguspärasel või õigusvastasel teel. Altkäemaksu ei moodusta aga mittevaralised väärtused (nt seksuaalteenused) ega pisiteenuste osutamise (nt soovitusel kirjutamine).

KOOSSEISUTUNNUSED III

- Tegu, mille pädev isik paneb toime või jätab toime panemata, ei pea olema kindlaks määratud (RKKK 3-1-1-70-97), kuid peab olema **mingilgi määral konkretiseeritav**, st vähemalt üldistes joontes määratletav. Teo tuvastamiseks ja lõpuleviiduks lugemisel piisab, kui pädev isik loeb end seotuks vajadusega teatud tööülesannete osas või valdkonnas mingis kindlas suunas tegutseda.
- Vaadeldava süüteokoosseisu realiseerimiseks ei ole vajalik konkreetne kokkulepe pistisevõtja ja -andja vahel. Süüteokoosseisuks *piisab* abstraktsest suhtest pistise saamise ja pädeva isiku poolt toimepandava teo või tegevusetuse vahel(**ekvivalentsussuhe**) (RKKK 3-1-1-118-06).
- Seega on vaadeldav süüteokoosseis täidetud ka ühepoolsete tegude puhul, s.o pistise nõudmise või andmise korral, millele teise poole tegu ei järgnegi. Viimasel juhul piisab süüteokoosseisu olemasoluks aktiivse poole ettekujutusest, et teine pool tunnetab ekvivalentsussuhet, kuna ka ühepoolses avalduses objektiviseerub ekvivalentsussuhe täielikult avalduse tegija jaoks.

KOOSSEISUTUNNUSED IV

- Ekvivalentsussuhe aga *puudub*, kui tegemist on üksnes mõlemapoolsete visioonidega teatud valdkonnas või kui pädevalt isikult eeldatakse vaid üldist vastutulelikkust või heatahtlikkust (nt loodetakse asjade normaalsele kulgemisele või lihtsalt viisakale teenindamisele). Praktikas piiritlemine tihti peale keeruline ja vaieldav.
- Antud süüteokoosseisu **subjektiks** saab olla mis tahes viisil erasektori majandusüksust juhtiv või selle heaks töötav isik, hõlmates nii palgatööd kui ka muud tüüpi töösuhteid, sealhulgas agendid, konsultandid ja muud taolised.

KAITSTAV ÕIGUSHÜVE

- MAJANDUSARENG;
- VABA KONKURENTS= EESMÄRK HOIDA ÄRA KONKURENTSI TAKISTAMINE, PIIRAMINE JA KAHJUSTAMINE ÄRITEGEVUSES.

MAJANDUSARENG JA VABA KONKURENTS VS TURU VABA KUJUNEMINE

- KAS RIIK PEAKS SEKKUMA?
 - Riigi enda tegevus vaba konkurentsi piiramises (ettevõtlustoetused ja regulatsioonid ettevõtluse arengu ja ka selle suunamiseks)
- MILLISED ON VÕIMALIKUD TAGAJÄRJED:
 - Turu vaba kujunemise piiramine;
 - Pealekaebamise koosseis;
 - Võimalus mõjutada konkurente (neg. tendents);
 - Karistatud isikute arvu kasv.

KOHTUKAASUS NR 1-13-709

KarS §-d 288 lg 2 ja § 297

- AS Haljas, kus juriidiline isik ise ja kaks selle tegevjuhti mõisteti 23.08.2013 Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja kohtuotsusega süüdi pistise lubamises ja mõisteti rahaline karistus. Otsus on edasi kaevatud Ringkonnakohtusse, kuid menetlus on alles pooleli ning ärisaladuse kaitsmise põhjendusega on asi kuulutatud konfidentsiaalseks.

Kokkuvõtlikult öeldes:

- AS-i Haljas juhatuse liige ja ostu-müügidirektor pakkusid Eesti ühe suurima kaubandusketi ostujuhile loobuda nõudmast kauplusketis müüdavatele AS-i Haljas mittealkohoolsetele jookidele täiendavat hinnasoodustust, vastutasuks aga pakuti, et AS Haljas maksab ostujuhile iga kuu teatud rahasumma, mis sõltuks AS-i Haljas tarnitavate mahlade ja muude jookide läbimüügist;
- Pistise pakkumuse saanud ostujuht pöördus tööandja poole ja viimati nimetatud esitas politseile kuriteoteate;
- Politsei tegi mitmeid menetlustoiminguid, sh korraldas läbiotsimisi ja kuulas kõnesid pealt (PS! Tegevus kasvas üle kuriteomatkimiseks. Kuna kuriteo matkija tegevus vastab materiaalõiguslikult peamiselt kihutaja instituudile, siis on tema vastutus välistatud kihutamistahtluse täiendava nõutava põhiteo lõpuleviimise tahtluse puudumise tõttu);

KOHTUKAASUS NR 1-13-709

- Pistise pakkumise tegemine leiti olevat tõendatud telefonikõnede salvestuste ning läbiotsimise käigus äravõetud märkmikusse tehtud ülestähenduste pinnalt;
- Esimese astme kohus mõistis AS-ile Haljas 20 000 eurot trahvi, juhatuse liige ja müügi- ja ostujuht said karistuseks 4960 ja 4070 eurot trahvi. Reaalselt pidid füüsilised isikud tasuma vaid 1000 eurot, ülejäänud summa kolmeaastase katseajaga .

GLIKMAN
& PARTNERID
BAL TIC LEGAL SOLUTIONS

TÄNAME!

